

Afgørelser – Reg. nr.:

Fredningen vedrører:

Bemærkninger:

Bemærkninger om formål og bestemmelser:

Denne fredning indeholder ingen udtrykkelig formålsbestemmelse. Formålet må derfor udledes ud fra en fortolkning af fredningsafgørelsen. I dokumentet er de generelle bestemmelser fremhævet. Den fremhævede tekst er vejledende og er fremhævet som hjælp til læseren. Fredningens generelle bestemmelser kan også optræde uden for de markerede områder. Et fuldstændigt billede af formål og bestemmelser forudsætter, at hele afgørelsen fra fredningsnævn og Overfredningsnævnet/klagenævn læses.

[Tryk her for at komme direkte til den vejledende fremhævning af bestemmelserne](#)

Domme:

Taksationskommissionen:

Overfredningsnævnet:

Fredningsnævnet:

Kendelser:

Deklarationer:

Dispensationer: sidst i filen med nyeste til sidst

FREDNINGSNÆVNET >

5/1 1919

/IA.

U D S K R I F T

af

SKANDERBORG AMTS FREDNINGSPROTOKOL.

Aar 1919 den 5. September Eftermiddag Kl. 2 mødte paa Hotel "Himmelbjerget" paa Himmelbjerget i Ry Sogn Fredningsnavnet for Skanderborg Amt, der for nærværende Sags vedkommende bestaar af Formanden Herredsfoged Jørgensen, Brødstrup, Amsraadsmedlem Gaardejer R. Rasmussen og Forstander Hansen, "Himmelbjerggaarden", som valgte henholdsvis af Amtet og Ry Sogneraad til Medlemmer af Navnet. Til Behandling forelaa Spørgsmaal om Fredning af Skovpartier liggende ret nord for Hotel "Jul sø" og tilhører Hotelejer Jensen, Himmelbjerget, samt Besværing over, at Hotelejer Jensen havde anlagt en elektrisk Strømledning ned over Lyngbakkerne nedenfor og vest for Himmelbjergkollen, der virker forstyrrende paa Stedets landskabelige Skønhed.

Til Vedfølgende fremlagdes:

1. Skrivelse af 15. f.M. fra Skovrider Bojesen, Silkeborg Skovdistrikt, med Anmodning om at Fredningsnavnet vilde træde i Virksomhed i ovennævnte førte Anledning.
2. Et dermedfulgt Rids over de paagælde Arealer ved Himmelbjerget.
3. Generalstabens Fotografiske Kort 1 : 20000 (Himmelbjerget) ^{Nr. 2511}
4. Et Udklip af Silkeborg Avis for den 7. f.M.
- 5-6. Panteattester for Restauratør Jensens Ejendomme Matr. Nr. 7g (Hotel Himmelbjerget) og Matr. Nr. 21p, 21g og 21h (Hotel Jul sø) af Ry Nørakov i Ry Sogn.
7. Forkyndt Tilsigelse til Restauratør N.J.E. Jensen, "Hotel Himmelbjerget" til Mødet i Dag.

Formanden bemærker, at yderligere var tilvarslet til Mødet Redaktør Sørensen af Silkeborg som Formand for "Taarnkomiteen", der er

Ejer af Lodderne Matr. Nr. 9d-b og Nr. 18 af Skrivedalsskifterne endv. Matr. Nr. 30a af Ry Nørskov, og et Konsortium bestaaende af Gaardejer N. Jensen, Gl. Ry, Gaardejer A. Sørensen, Stensgaard, Gaardejer A. Rasmussen, Stenhule, og Ejendomshandler Fenger, Silkeborg, som Ejer af et Skovskifte liggende Øst for Hotel "Himmelbjerget", samt endelig Skovrider Bojsen, Silkeborg Statsskovdistrikt.

Mødt var:

Restauratør N. J. E. Jensen,

Skovrider Bojsen,

Redaktør Sørensen

og Gaardejer A. Sørensen paa ovennævnte Konsortiums Vegne.

Det fremlagte blev oplæst for de mødende, hvorefter Sagen i Ledelse og de paaklagede Forhold blev paaviste for Nævnet, som befalede Strækningen fra Hotel "Himmelbjerget" og ned til Foden af Bjergene til Hotel "Julstø".

Fredningsnævnet var enig om at skønne, at den anlagte Strækning var anbragt saaledes, at dens Master virkede stærkt skæmmende i Skovskabet, og at der var Grund til at søge hindret yderligere ukontrolleret Skovning i hvert Fald for Tiden af Skovpartiet syd for Hotel "Julstø" og Vejen op mod Himmelbjerget.

Derefter forhandlede om Sagen.

Restauratør Jensen bemærkede, at han nødig vil have Fredning af Skovpartiet tinglæst paa det ommeldte Skovparti syd for Hotel "Julstø" og at undgaa dette vilde han forpligte sig sig til, saalænge han var en Ejer eller Bruger af det skovbevoksede Areal paa Matr. Nr. 21b af Ry Nørskov, der ligger mellem Hotel "Julstø" og den saakaldte "Ry Møllevej" syd og mellem Bakkekammen paa begge Sider af Vejen fra Julstø og op til "Ry Møllevej" ikke at hugge Træerne inden for dette Omraade eller behandle dem paa saadant Maade at Strækningens Naturskønhed derved lider Skade, og til, saafremt han i forstmæssig Øjemåd ønsker at fælde nogle af Træerne, hertil at benytte skovkyndig Bistand.

Skovrider Bojesen og Redaktør Sørensen udtalte, at de skønner, at dette Tilbud yder tilstrækkelig Betryggelse for det paagældende Skovparti for Tiden, og at der formentlig, af Hensyn til at Omraadet maatte antages at være Fredskov, haves Garanti for, at det ikke i de første Aar, en ny

Køber ejede det, vilde kunne behandles til Skade for dets Naturskønhed ved at hugges til Upligt.

Paa Taarnkomiteens Vegne tilbød Redaktør Sørensen, at saafremt Restauratør Jensen vilde forpligte sig til at lægge Fredningsdeklaration paa det ham tilhørende Areal af Matr. Nr. 21b af Ry Nørskov, der ligger s for "Ry Møllevej" og nord for det Staten tilhørende Areal, hvorpaa Taarnet staar, og som for Tiden for den aller væsentligste Del henligger i Lyng, saaledes at det holdes i dets nuværende Naturtilstand, vil Komiteen yde et Tilskud af 1000 Kr. - et Tusinde Kroner - til Flytningen af den paaklagede elektriske Strømledning fra dens nuværende Plads hen til den paa det fremlagte Rids betegnede Linie gennem Skovstrækningerne Øst for Himmelbjerget ned over Komiteens Grund og gennem Skovkonsortiets Areal. Komiteen vil derhos forpligte sig til, at Ledningen uden Afgift føres over dens Grund, dog at den forbeholder sig Ret til med et Aars Varsel at opsige Ledningen til Fjernelse i Tilfælde af at den skønner, at den kommer i Strid med dens Planer med Hensyn til Grunden. En Forudsætning er, at Flytningen af Strømledningen sker inden 1. Januar 1920, og at tillige flyttes den Telefonledning, som for Tiden er ført ned over Himmelbjerget, saaledes at den ligesom Strømledningen føres ind gennem de skovbevoksede Partier Øst for Himmelbjerget, for saa vidt Telefonselskabets Samtykke hertil opnaaes.

Gaardejer Sørensen, Stensgaard, erklærede paa det Konsortiums Vegne, der ejer Skovpartiet Øst for Hotel "Himmelbjerget", at han paa dets Vegne indgik paa, at Ledningerne maatte føres gennem Skovpartiet.

Redaktør Sørensen anmodede Fredningsnævnet om at rette en Henstilling til Jydsk Telefonaktieselskab i Aarhus om at foranstalte den fornavnte Telefonledning, hvis Master var tildels saa gamle, at de trængte til Fornyelse, flyttet hen gennem Skoven øst for Himmelbjerget paa samme Sted, hvor Strømledningen skal gaa.

Restauratør Jensen erklærede, at han er villig til at indgaa paa at flytte Strømledningen, saaledes som af Redaktør Sørensen foreslaaet og til i det hele at modtage det skete Tilbud.

Skovridder Bojesen anbefaler den foreslaaede Ordning af Forholdet.

Fredningsnævnet vedtog derefter at udtale, at det kunde tiltræde denne Ordning som en forsvarlig Løsning af Sagen, og at det ligeledes

efter Omstændighederne kunde modtage Restauratør Jensens Tilbud om Ordningen af Skovforholdene syd for Hotel "Julstø", og at det formener, at der herefter ikke behøves at afsiges Kendelse i Sagen. Nævnet lover derhos at rette den af Redaktør Sørensen ønskede Henstilling til jydsk Telefonsekskab.

Sagen betragtes herefter ved mindelig Overenskomst ordnet således at:

A. Restauratør Jensens foranstaaende Tilbud om Behandling af det foranstaaende tegnede Skovparti nord for Hotel "Julstø" modtages, og

B. at Restauratør Jensen inden 1. Januar 1920 besørger Strømledningen i området som af Redaktør Sørensen foreslaet og ved sin nedenstaaende Udskrift forpligter sig til, at en Udskrift af nærværende Protokol læses og bekræftes af den forpligtende paa hans Ejendom Matr. Nr. 21b, Ry Nørskov, for saa vidt det gaaer Arealer syd for "Ry Møllevej" som Forpligtelse for ham til at holde dette Omraadet fredet i dets nuværende Naturlilstand. Ved Tinglæsningen faldes Retsanmærkning.

Oplæst, godkendt og bekræftet med Underskrifter.

N. Bojesen. H. Sørensen. Niels Jensen. A. Sørensen.

Fredningsnævnet vedtog herefter at anse nærværende Sag som afsluttet ved mindelig Overenskomst og uden Udgifter for det offentlige til Erindringer.

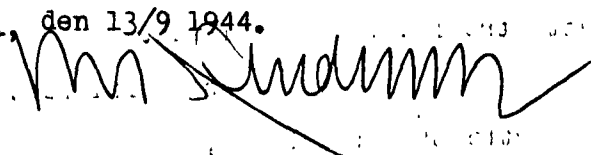
Sagen sluttet.

Jørgensen. Rasmus Rasmussen. N. Hansen.

Udskriftens Rigtighed bekræftes.

Dommeren i Frijsenborg - Faurskov Birk,

Hammel, den 13/9 1944.

KENDELSER>

U D S K R I F T

af

21/4-1932

Overfredningsnavnets Forhandlings- og Kendelsesprotokol.

Aar 1932 den 21. April afsagde Overfredningsnævnet paa Grundlag af den skriftlige Votering følgende

K e n d e l s e

i Sagen angaaende Fredning af Himmelbjergskifte Nr. 17 under Matr. Nr. 30a af Ry Bys Nørreskov, Ry Sogn.

Den af Fredningsnævnet for Skanderborg Amtsraadskreds den 24. September 1930 i denne Sag afsagte Kendelse er indanket for Overfredningsnævnet af Gaardejerne Niels Jensen og Anders Rasmussen, Enkefru Sørensen og Direktør A. Fenger som Ejere af det af Fredningsnavnets Kendelse omfattede Areal. Kendelsen er derhos i Medfør af Naturfredningslovens § 16 forelagt Overfredningsnævnet af Fredningsnævnet.

Efter Brevveksling med Direktoratet for Statsskovvæsenet maa Overfredningsnævnet formene, at Fredningsservitut kun bør paalægges det Areal af Matr. Nr. 30a af Ry Bys Nørreskov, Ry Sogn, som er beliggende nord for Vejen fra Gl. Ry til Hotel "Himmelbjerget" og nordøst og øst for dette, og hvis Størrelse udgør 4,29 ha, hvilket Areals Grænser er afsat paa det nærværende Kendelse vedhæftede Kort. Endvidere mener Overfredningsnævnet, at de Bestemmelser i Fredningsservituten, der tilsigter Bevaringen af Arealet som Skov, bør affattes saaledes:

"Paa Arealet maa kun foretages den for Skovens Levedygtighed fornødne Udtynding efter Udvisning af Statens Lilsynsførende med de private Skove i Aarhus Amt, og Ejerne vil, forsaavidt dette maatte blive fornødent, paa Arealet have at foretage saadanne Kulturforanstaltninger, der bestaar i Genfrembringelse af Bøg og Eg, saaledes at Skoven i alle Tilfælde bevares som et udpræget stykke dansk Natur."

Det har ikke været muligt at opnaa Overenskomst med Ejerne om Størrelsen af den Erstatning, der vil være at udbetale for Fredningsservitutens Paalæggelse, og Sagen har derfor været forelagt den i Henhold til Lov Nr. 523 af 15. December 1922 nedsatte Taksationskom-

mission, der har fastsat den Ejerne tilkommende Erstatning til 6.000 Kr. tilligemed Renter 5% p.a. fra den 14. Oktober 1929 til Betaling sker.

Efter derom af A/S Silkeborg Bank nedlagt Paastand er det derhos ved Taksationskommissionens Kendelse bestemt, at Erstatningsbeløbet vil være at udbetale Banken til Afskrivning paa dennes Prioritet i Ejendommen.

Efter det saaledes foreliggende vil den af Fredningsnævnet afsagte Kendelse være at stadfæste med de forannævnte Andringer.

T h i b e s t e m m e s :

Den af Fredningsnævnet for Skanderborg Amtsraadskreds den 24. September 1930 afsagte Kendelse stadfastes, dog at Grænserne for det fredede Areal fastsættes som angivet paa det nærværende Kendelse vedhæftede Kort, at Fredningsservitutten forsaavidt angaar Bestemmelserne om Arealets Bevaring som Skov undres derhen, at der paa Arealet kun maa foretages den for Skovens Levedygtighed fornødne Udtynding efter Udvisning af Statens Tilsynsførende med de private Skove i Aarhus Amt, og at Ejerne, forsaavidt Foretagelsen af Kulturforanstaltninger paa Arealet maatte blive fornødne, er pligtige at foretage saadanne, bestaaende i Genfrembringelse af Bøg og Eg, saaledes at Skoven i alle Tilfælde bevarer som et udpræget Stykke dansk Natur, og at den Ejerne tillagte Erstatning fastsættes til 6.000 Kr. tilligemed Renter 5% p.a. fra den 14. Oktober 1929 til Betaling sker, hvilken Erstatning vil være at udbetale A/S Silkeborg Bank til Afskrivning paa dennes Prioritet i Ejendommen og vil være at afholde med 2/3 af Statskassen og 1/3 af Skanderborg Amtsrepartitionsfond jfr. Naturfredningslovens § 13, 2. Stk.

KENDELSER >

U D S K R I F T

af

Forhandlingsprotokollen for Fredningsnævnet for Gl. Skanderborg Amtsradske

K e n d e l s e

afsagt den 24. September 1930.

Ved Købekontrakt af 20. September 1917, der fuldbyrdedes ved Skøde af 19. December 1917, tinglyst 8. Januar 1918, solgte Enkefru Ane Kristine Petersen af Ry til Gaardejerne Niels Jensen, Jægergaarden, Anders Rasmussen, Stenhule, og Anders Sørensen, Stensgaard, en Del hende tilhørende Skovarealer i Ry Nørreskov, Ry Sogn.

For Fredningsnævnet er det angivet, at Direktør Anton Fenger Silkeborg, blev optaget som Medejer af bemeldte Ejendom, uden at han dog har erholdt tinglyst Adkomst paa sin Medejendomsret. Efter at Anders Sørensen er afgaaet ved Døden den 11. Maj 1925, er hans Enke, Inger Marie Sørensen, født Andersen, forblevet hensiddende i uskiftet Bo efter ham; som saadan har hun den 8. Juli 1927 erholdt tinglyst Adkomst paa hendes afdøde Mand's Anpart i de ovennævnte Skovarealer. Iøvrigt er de fornavnte Personer vedblivende Ejere af disse.

Blandt de ommeldte Skovarealer findes et Areal, der betegnes som Himmelbjergskifte Nr. 17 under Matr. Nr. 30a af Ry Nørreskov, Ry Sogn. Dette Skifte er beliggende paa og ved Himmelbjerget, dels Nord øst og Øst for "Hotel Himmelbjerget", umiddelbart Øst for Festpladsen paa Himmelbjerget, dels - sammenhængende med det førstnævnte Stykke - Sydøst, Syd og Sydvest for Hotel Himmelbjerget, paa begge Sider af Vejen fra gl. Ry til Himmelbjerget. Skiftet har, efter en af Landinspektør Kristiansen, Silkeborg, i December 1929 foretaget Opmaaling, et samlet Areal af 58.200 m², deraf Syd for den nævnte Vej 15.300 m² og Nord for Vejen 42.900 m². Af det sidstnævnte Areal er 1140 m², efter at være ryddet for Bevoksning, omdannet til Bilparkeeringsplads. Iøvrigt er Skiftet, som ligger paa Sandjord i stærkt bakket Terræn, bevokset med ældre og mellemaldrende Bøg og et Stykke smuk Eg (Vintereg) mod Nord. Der er pletvis hugget ret stærkt; paa Størstedelen af Skiftet, og navnlig i Egene mod Nord, staar en god

Udhugningsmasse.

Skiftet er underkastet Fredskovsforpligtelse. Som Følge heraf har de nuværende Ejere i et Tidsrum af 10 Aar, regnet fra den 16. Oktober 1917, ikke maattet foretage Hugst til Salg paa Skiftet uden efter Udvisning af Statens Tilsynsførende med de private Skove i Aarhus Amt.

I Efteraaret 1929 blev Fredningsnævnets Opmærksomhed henledet paa, at den ommeldte 10-aarige Periode var udløbet, og at det maatte befrygtes, at de paa Skiftet staaende Træer vilde blive fældet.

Som Følge heraf indfandt Fredningsnævnet sig den 11. Oktober 1929 paa Skiftet, som besigtigedes. Ved denne Løjlighed var til Stede Statens Tilsynsførende med de private Skove i Aarhus Amt, der anbefalede, at Skiftet frededes, og at det blev søgt forhindret, at Træerne paa Skiftet fældedes.

Fredningsnævnet vedtog derefter at udtale, at det paagældende Skifte paa Grund af dets Skønhed og Beliggenhed har en saa væsentlig Betydning for Almenheden, at det bør søges fredet, saaledes at intet Træ paa Skiftet maa fældes, og saaledes at der ikke paa dette maa opføres andre Bygninger end de der nu staaende Kiosker, og at der derfor vilde være at indvarsle til et Møde, for at Sagen nærmere kunde blive drøftet og Bestemmelse taget. Det vedtoges endvidere at meddele Skiftets Ejere, at der, forinden Spørgsmaalet om Fredning var endelig afgjort, ikke maatte foretages nogen Foranstaltning, der kunde danne Hindring for eller vanskeliggøre Sagens Gennemførelse.

Ved Fredningsnævnets Skrivelser af 12. Oktober 1929, forkyndt for Skiftets Ejere den 14. s.M., blev denne Vedtagelse tilkendegivet Ejerne.

Ved Møder afholdt paa Himmelbjerget den 25. Oktober 1929 og den 26. Juli 1930, har Fredningsnævnet derefter drøftet Sagen med Ejerne, efter paany sammen med disse at have besigtiget Skiftet.

Ved Mødet den 25. Oktober 1929 oplyste Ejerne, at de i Begyndelsen af 1929 paa forskellige Steder paa Skiftet har fældet en Del Træ, for Størstedelen Bøg, at dette Træ er fældet for at sælges,

at det saaledes faldede Træ andrager 782 Kubikfod Bøgekævle, $6\frac{1}{2}$ Rum-
meter Snitgavn, 13 Rummeter Klov, 7 Rummeter Fagotter, 12 Rummeter Pin-
debrænde og ca. 6 Rummeter Udluftning af Gran og Eg, samt at Værdien
heraf formentlig andrager 8 á 900 Kr.

Ved Mødet den 26. Juli 1930 blev det konstateret, at der da
paa Skiftet fandtes opført:

2 Kiosker opført umiddelbart Øst for Festpladsen paa Himmelbjerget;
Arealet, hvorpaa Kioskerne er opført, og som er udlejet til Frasko-
mand Svend Svendsen, Ry, er henholdsvis ca. 2 x 2 m og ca. $2\frac{1}{2}$ x $2\frac{1}{4}$ m;
1 Kiosk, opført paa den Syd for Hotel Himmelbjerget værende Bilpar-
keringsplads, der med Ret til herpaa at opføre 1 Kiosk og 1 Benzin-
stander er udlejet til Fraskomand Joh. Nielsen, Glarbo; Arealet, hvor
paa Kiosken er opført, er ca. $2\frac{1}{5}$ x $2\frac{1}{5}$ m.

Ved Mødet den 25. Oktober 1929 fandtes endvidere paa Skif-
tet opført en Kiosk bagved Hotel Himmelbjerget; denne Kiosk fandtes
ved Mødet den 26. Juli 1930 opført paa Hotel Himmelbjergets Grund; Are-
let, hvorpaa Kiosken er opført, og som er udlejet til N.P.Nielsen, Ry,
Station, er ca. 3 x 3 m. Bjerne bemærkede dog, at denne Kiosk i
hvert Fald er delvis opført paa deres Skifte.

Under Hensyn til, at det paagældende Skifte paa Grund af dets
Skønhed og Beliggenhed har en væsentlig Betydning for Almenheden, for-
mener Fredningsnævnet, at Skiftet bør fredes, og at følgende i den
Anledning vil være at bestemme:

"Hele Skiftet skal stedse vedligeholdes og fredes som Skov.

Der maa ikke paa Skiftet foretages Høst af andet og mere end
hvad der maatte blive udvist af Statens tilsynsførende Skovrider, og
kun med, at Skiftets Ejere nøjagtig udfører de Kulturarbejder eller
andre Foranstaltninger til Skovens Drift, som den tilsynsførende
Skovrider maatte anordne i Anledning af Udvisningerne.

Der maa ikke paa Skiftet uden Fredningsnævnets Tilladelse
opføres nogen Bygning af nogen Art, ej heller nogen Kiosk. Ej heller
maa der uden Fredningsnævnets Tilladelse paa Skiftet anbringes Benzin-
standere, Reklameskilte, Plakater, Afbildninger eller andet i Reklame-
øjemed. De fornævnte paa Skiftet nu staaende 3 Kiosker og den der nu
staaende Benzinstander maa forblive staaende, forsaavidt de efter Næv-

nets Skøn vedligeholdes forsvarligt. Den for-~~navnte~~ 4de Kiosk maa opføres paa Skiftets Grund bagved Hotel Himmelbjerget og forblive staaende der, forsaavidt den efter Navnets Skøn vedligeholdes forsvarligt.

De Bygninger og Kiosker m.v., der eventuelt maa~~tte~~ blive opført paa Skiftet med Fredningsnavnets Tilladelse, kan kun opføres efter Navnets Godkendelse af Beliggenhed og Bygningstegning."

For en Bestemmelse om Fredning som anført vil der være at yde Erstatning.

Om Størrelsen af en saadan Erstatning, har der ikke kunnet opnaas Overenskomst med Skiftets Ejere.

Skiftets Ejere har paastaet sig til endt en Erstatning af 18.000 Kr.

Til Vejledning for Fredningsnavnet har Navnet under 19. Marts 1930 anmodet d'Hrr. Skovrider paa Boller G. Lund, Horsens, og Skovrider paa Marselisborg N.J. Bang, Aarhus, om Forretagelsen af en Syn- og Skønsforretning.

Bemeldte Skovridere har derefter efter et af dem den 12. Juni 1930 paa Himmelbjerget afholdt Møde, ved hvilket Møde Skiftets Ejere var til Stede, i en af dem afgivet, den 22. og 23. Juni 1930 dateret Erklæring udtalt, at Værdien af Skiftet til Skovbrug kan ansættes til ca. 1.000 Kr. pr. ha, ialt 6.000 Kr.

Paa Grundlag heraf og det iøvrigt foreliggende formener Navnet, at der for en Bestemmelse om Fredning som foranført vil være at yde en Erstatning af 4.000 Kr., at forrentes med 5% p.a. fra den 14. Oktober 1929, indtil Betaling sker.

Ved Skadesløsbrev af 28. Juni, tinglyst 8. Juli 1927 har Ejerne af det ved fornavnte Skøde af 19. December 1917, tinglyst 8. Januar 1918, solgte Skovareal meddelt A/S Silkeborg Bank 1ste Prioritets Panteret i bemeldte Skovareal, herunder det her omhandlede Skifte, til Sikkerhed for et af dem i Banken optaget Laan for indtil 45.000 Kr. Banken var i den Anledning indvarslet til det den 25. Oktober 1929 paa Himmelbjerget afholdte Møde af Navnet, men gav ikke Møde. Ved Skrivelse af 31. Oktober 1929 meddelte Banken

Nævnet, at den anmodede om en kontant Indbetaling paa 15.000 Kr. til Kredit for Skovarealets Ejere, og ved Skrivelse af 30. Juli 1937 meddelte Banken Nævnet, at Skylden til Banken andrager en samlet Sum af 40.000 Kr. Som Følge heraf vil den ovennævnte Erstatning af 4.000 Kr. med Renter som anført være at udbetale til A/S Silkeborg Bank til Afskrivning paa Bankens Tilgodehavende i Følge det for-nævnte Skadesløsbrev, mod hvilket Ejerne af Skovarealet ikke har haft noget at indvende.

Under Hensyn til Størrelsen af den fastsatte Erstatning og til, at Sagen har Betydning for hele Landet, samt til, at Skanderborg Amtskommune ikke har særlig Interesse i Sagen, vil det være at bestemme, at de to Trediedele af den fastsatte Erstatning udredes af Statskassen, den tredje Trediedel af Skanderborg Amtsrepartitionsfond.

Nærværende Kendelse vil være at tinglyse som Servitut paa Himmelbjergskifte Nr. 17 under Matr. Nr. 30a af Ry Nørreskov, Ry Sogn. Det bemærkes, at Adkomsterne til Skiftet, der ikke er særskilt matrikuleret, er mangelfulde. Med hensyn til de paa Skiftet tinglyste Haftelser henvises til Skiftets Blad i Tingbogen.

Paataleretten med Hensyn til denne Servitut tillægges Fredningsnævnet for 1. Skanderborg Amtsrådskreds, eventuelt den Myndighed som efter Lovgivningsmagtens Bestemmelse maatte træde i Nævnets Sted.

Da denne Kendelse vil medføre en Udgift for det Offentlige til Erstatningsudredelse af over 200 Kr. , vil Kendelsen være at forelægge Overfredningsnævnet til Kendelse og eventuel videre Foranstaltning.

T h i b e s t e m m e s :

Himmelbjergskifte Nr. 17 under Matr. Nr. 30a af Ry Nørreskov, Ry Sogn, skal stedse vedligeholdes og fredes som Skov.

Der maa ikke paa Skiftet foretages Lugst af andet og mere end, hvad der maatte blive udvist af Statens tilsynsførende Skovri-der, og kun mod at Skiftets Ejere nøjagtig udfører de Kulturarbej-der eller andre Foranstaltninger til skovens Drift, som den til-synsførende Skovrider maatte anordne i Anledning af Udvisningerne.

Der maa ikke paa Skiftet uden Fredningsnævnets Tilladelse

opføres nogen Bygning af nogen Art, ej heller nogen Kiosk. Ej heller maa der paa Skiftet uden Fredningsnavnets Tilladelse anbringes Benzinstandere, Reklameskilte, Plakater, Afbildninger eller andet i Reklameøjemed. De forannævnte, paa Skiftet nu staaende 3 Kiosker og den der nu staaende Benzinstander maa forblive staaende, forsaavidt de efter Navnets Skøn vedligeholdes forsvarligt. Den forannævnte 4de Kiosk maa opføres paa Skiftets Grund bagved Hotel Himmelbjerget og forblive staaende der, forsaavidt den efter Navnets Skøn vedligeholdes forsvarligt.

De Bygninger og Kiosker m.v., der eventuelt maatte blive opført paa Skiftet med Fredningsnavnets Tilladelse, kan kun opføres efter Navnets Godkendelse af Beliggenhed og Bygningstegning.

Nærværende Kendelse tinglyses som Servitut paa Himmelbjergskifte Nr. 17 under Matr. Nr. 30a af Ry Nørreskov, Ry sogn.

Som Erstatning til Skiftets Ejere for den Skiftet paa-lagte Servitut udredes 4.000 Kr. med Renter heraf 5% p.a, fra den 14. Oktober 1929 indtil Betaling sker, at udbetales til A/S Silkeborg Bank til Afskrivning paa Bankens Tilgodehavende hos Skiftets Ejere i følge det af disse den 28. Juni 1927 udstedte, den 8. Juni 1927 tinglyste Skadesløsbrev for indtil 45.000 Kr., hvorved meddelt Banken Panteret i Skiftet tilligemea andre Skifter.

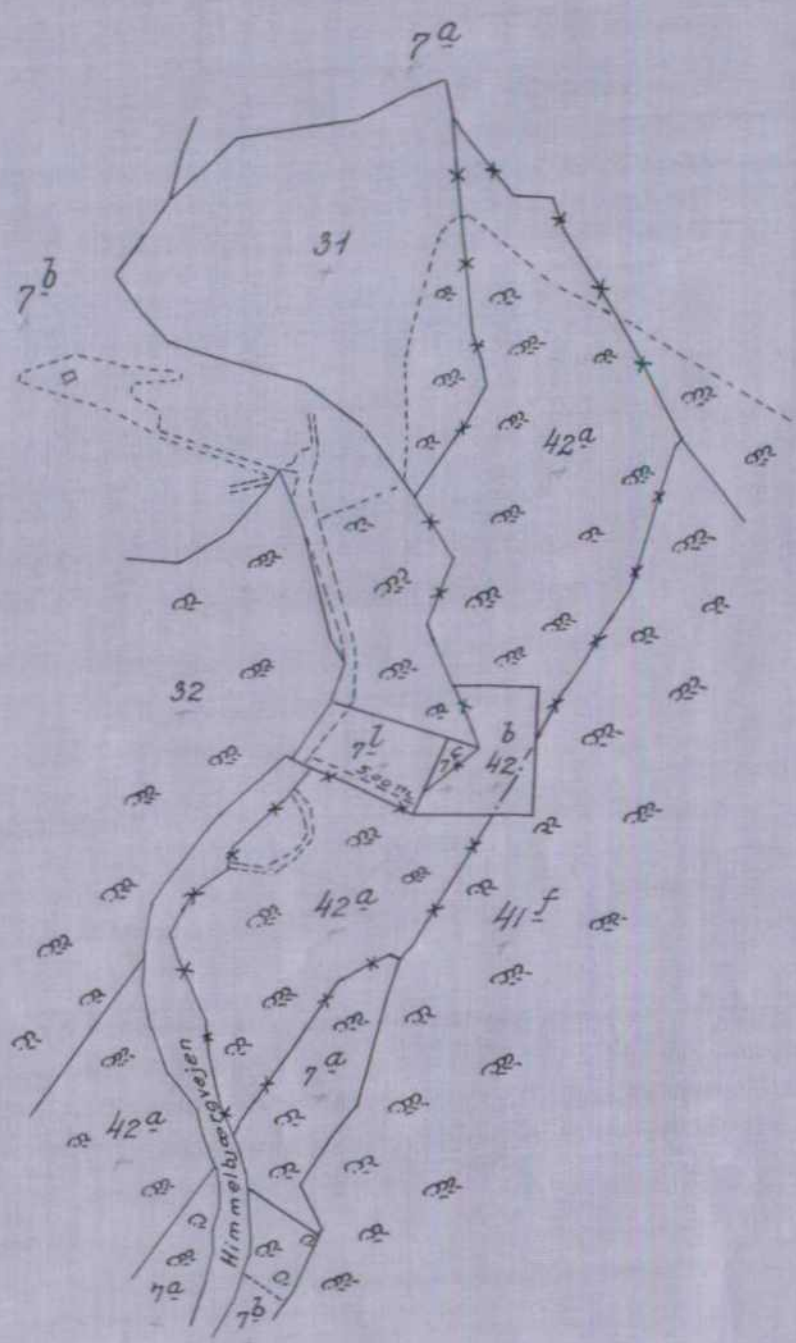
Erstatningen med Renter udredes med to Trediedele af Statskassen, en Trediedel af Skanderborg Amtsrepartitionsfond.

p.t. Himmelbjerget, den 24. September 1930.

C. Melbye

Rasmus Rasmussen

N.J.Hansen

Terræn af

Ry Bys Nørreskov

Ry Sogn

Tyrsting Herred

Skanderborg Amt

1:4000

Udfærdiget i Maj 1947
Direktoratet for Matrikulsvæsenet

Poul Frank

U D S K R I F T

af

Forhandlingsprotokollen for Fredningsnavnet for Skanderborg Amtsraadskreds

K e n d e l s e

afsagt den 7. Juni 1933.

Ved Skrivelse af 7. Marts 1933 har Ry Sogneraad, foranlediget ved en paatankt Regulering og Grundforbedring af en Del af Vejen fra Gl. Ry til Himmelbjerget, andraget Fredningsnævnet for Skanderborg Amtsraadskreds om Tilladelse til at maatte rydde Skoven paa et mindre Stykke af det ved Nævnets Kendelse af 24. September 1930 og Overfredningsnævnets Kendelse af 21. April 1932 som Skov fredede Areal af Himmelbjergskifte Nr. 17 under Matr. Nr. 30a af Ry Bys Nørreskov, Ry Sogn, nemlig det Stykke af Skoven, der er vist paa en af Skanderborg Amts Vejinspektorat udarbejdet, med Sogneraadets Skrivelse fulgte Plan, hvor det paagældende Stykke er vist ved rød skravering fra Station ca. 33 til Station ca. 47.

Fra Statens Tilsynsførende med de private Skove i Aarhus Amt har Fredningsnævnet indhentet en den 9. Marts 1933 dateret Erklæring, der er saalydende:

"Ved at tilbagesende den med Nævnets Skrivelse af 8. ds. fulgte Sag - 2 Aktstykker - angaaende Rydning af et Stykke af Fredskoven paa og ved Himmelbjergskifte Nr. 17 af Matr. Nr. 30a af Ry Nørreskov, skal jeg bemærke, at Rydningen vil være uden væsentlig Betydning for Skovdriften. Rydningen og Vejbygningen vil i nogle Aar skamme Tilkørslen til Himmelbjerget, men det vil ikke være synligt fra Udsigtspunkterne eller fra Restaurationen. Tilkørslen med de nuværende Vejforhold er vanskelig, og Trafikken er paa Helligdage om Sommeren ofte meget stor, saa det skal anbefales, at Tilladelse til Rydningen gives, mod at Vejer anlægges som projekteret.

Det Areal, der ønskes ryddet, er ifølge Kortet ca. 1.500 m², hvoraf ca. 1.100 m² skulde ligge paa Skifte Nr. 17."

Under Hensyn til denne Erklæring og efter foretagen Besigtigelse formener Fredningsnavnet for sit Vedkommende at kunne meddele den af Ry Sogneraad ansøgte Tilladelse paa Betingelse af, at den paagældende

Vejforlægning udføres som projekteret.

T h i b e s t e m m e s :

Den ommeldte, af Ry Sogneraad ansøgte Tilladelse meddeles for
Fredningsnavnets Vedkommende paa Betingelse af, at den paa gældende
Vejforlægning udføres som projekteret.

Fredningsnavnet for Skanderborg Amtsrads kreds,
p.t. Himmelbjerget, den 7. Juni 1933.

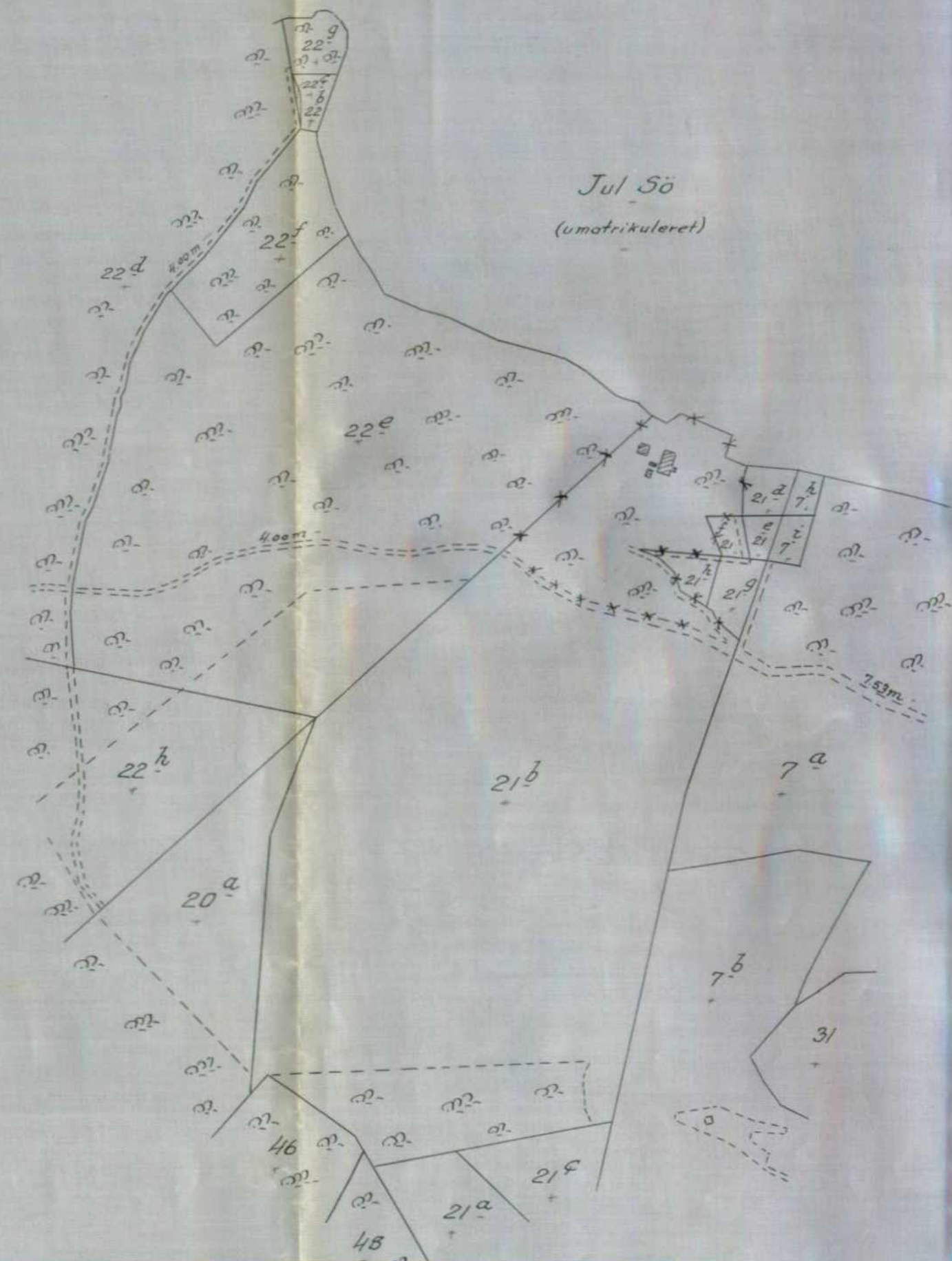
C. Melbye

Rasmus Rasmussen

N.J.Hansen

Fredningsgrænser:

- sammenfaldende med Skel — x — x — x —
- ikke sammenfaldende med Skel - - - - -

Terrain af

Ry Bys Nørreskov

Sogn: Ry
Herred: Tyrsting
Amt: Skanderborg

1:4000
Udfærdiget i August 1948
Direktoratet for Matrikulsvæsenet

[Signature]

U D S K R I F T
af
OVERFREDNINGSNÆVNETS KENDELSESPROTOKOL.

År 1952, den 15. december, afsagde overfredningsnævnet på grundlag af mundtlig og skriftlig votering følgende

t i l l æ g s k e n d e l s e

til overfredningsnævnets kendelse af 21. april 1932 vedrørende fredning af Himmelbjergskifte nr. 17 under matr. nr. 30a af Ry bys Nørreskov, Ry sogn.

Ved overfredningsnævnets fornævnte kendelse frededes et nærmere angivet areal på 4,29 ha af matr. nr. 30a af Ry bys Nørreskov, Ry sogn, nu matrikuleret som nr. 42 smstds., bl. a. således at der på arealet kun må foretages den for skovens levedygtighed fornødne udtynding efter udvisning af statens tilsynsførende med de private skove i Aarhus amt.

Under henvisning til, at den nuværende parkeringsplads på Himmelbjerget i de sidste år har vist sig at være for lille, har tårnkomiteen andraget om tilladelse til at udvide pladsen i overensstemmelse med en plan, hvorefter udvidelsen foretages ind i den gamle bøgeskov syd for den nuværende plads. Komiteen anfører, at udvidelsen ikke vil virke skæmmende, idet pladsen på 3 sider er omgivet af gammel bøgeskov.

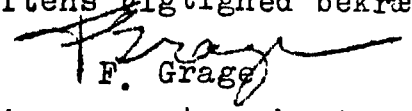
Fredningsnævnet for Skanderborg amt har oplyst, at udvidelsen af parkeringspladsen vil medføre fældning af ca. 10 store bøgetræer og anbefalet, at andragendet imødekommes.

Da overfredningsnævnet efter det oplyste ikke vil modsætte sig den ønskede udvidelse af parkeringspladsen, vil dets kendelse af 21. april 1932 være at ændre i overensstemmelse hermed.

T h i b e s t e m m e s :

Den af overfredningsnævnet den 21. april 1932 afsagte kendelse vedrørende fredning af Himmelbjergskifte nr. 17 under matr. nr. 30 a af Ry bys Nørreskov, Ry sogn, skal ikke være til hinder for en udvidelse af parkeringspladsen i overensstemmelse med den nærværende kendelse vedhæftede plan nr. Sk. 101.

Udskriftens rigtighed bekræftes

overfredningsnævnets sekretær

HOTEL HIMMELBJERGET

TERRASSE

KIOSK

UD

PLANE

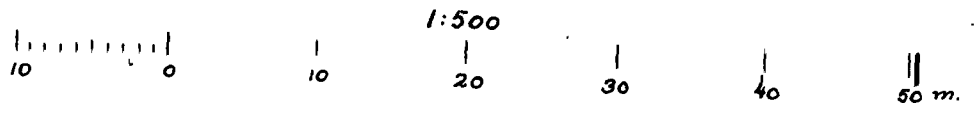
PARKERINGSPLADS

IND

TOILET BYGNING

UDVIDELSE AF
PARKERINGSPLADS

PARKERINGSPLADS

Naturfredningskonsulentens kontor
København d. 21-11-52.
By: RY BYS NØRRESKOV.
Sogn: RY
Plan nr. Sk. 101.

30/4-1959

U D S K R I F T
af
OVERFREDNINGSNÆVNETS KENDELSESPROTOKOL.

År 1959, den 30. april, afsagde overfredningsnævnet på grundlag af mundtlig og skriftlig votering følgende

t i l l æ g s k e n d e l s e

til overfredningsnævnets kendelse af 21. april 1932 vedrørende fredning af Himmelbjergskifte nr. 17 under matr. nr. 30a af Ry bys Nørreskov, Ry sogn.

Ved overfredningsnævnets fornævnte kendelse frededes et nærmere angivet areal på 4,29 ha af matr. nr. 30a af Ry bys Nørreskov, Ry sogn, nu matrikuleret som nr. 42 smstds., bl. a. således, at der på arealet kun må foretages den for skovens levedygtighed fornødne udtynding efter udvisning af statens tilsynsførende med de private skove i Århus amt. Efter andragende af Tårnkomiteen tillod overfredningsnævnet ved kendelse af 15. december 1952, at der foretages den fornødne fældning til udvidelse af parkeringspladsen på Himmelbjerget.

Under henvisning til, at den nuværende parkeringsplads på Himmelbjerget i de sidste år har vist sig at være for lille, har Tårnkomiteen påny andraget om tilladelse til at udvide pladsen i overensstemmelse med en plan, hvorefter udvidelsen foretages ind i den gamle bøgeskov syd og øst for den nuværende plads.

Fredningsnævnet for Skanderborg amt har kunnet tiltræde, at andragendet imødekommes.

Overfredningsnævnet har den 22. november 1958 ved et udvalg besigtiget det pågældende areal og forhandlet med repræsentanter for Tårnkomiteen samt drøftet sagen på et senere møde.

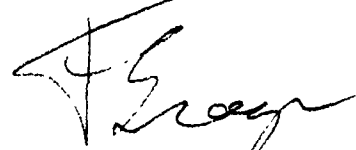
Da overfredningsnævnet efter det oplyste ikke mener at kunne modsætte sig den ønskede udvidelse af parkeringspladsen, vil dets kendelse af 21. april 1932 være at ændre i overensstemmelse hermed.

Om den af overfredningsnævnet truffne beslutning blev der i skrivelse af 27. december 1958 givet meddelelse til Tårnkomiteens formand. Det udtaltes i skrivelsen, at der ikke vil kunne forventes tilladelse til yderligere udvidelse af parkeringspladsen, hvorfor det henstilledes, at man, hvis der måtte indtræde nødvendighed for yderligere plads til parkering, i god tid søger tilvejebragt parkeringsplads andetsteds.

T h i b e s t e m m e s :

Den af overfredningsnævnet den 21. april 1932 afsagte kendelse vedrørende fredning af Himmelbjergskifte nr. 17 under matr. nr. 30a af Ky bys Nørreskov, Ry sogn, skal ikke være til hinder for en udvidelse af parkeringspladsen i overensstemmelse med den nærværende kendelse vedhæftede plan nr. Sk. 101A, hvor den fremtidige grænse er vist med punkteret linie.

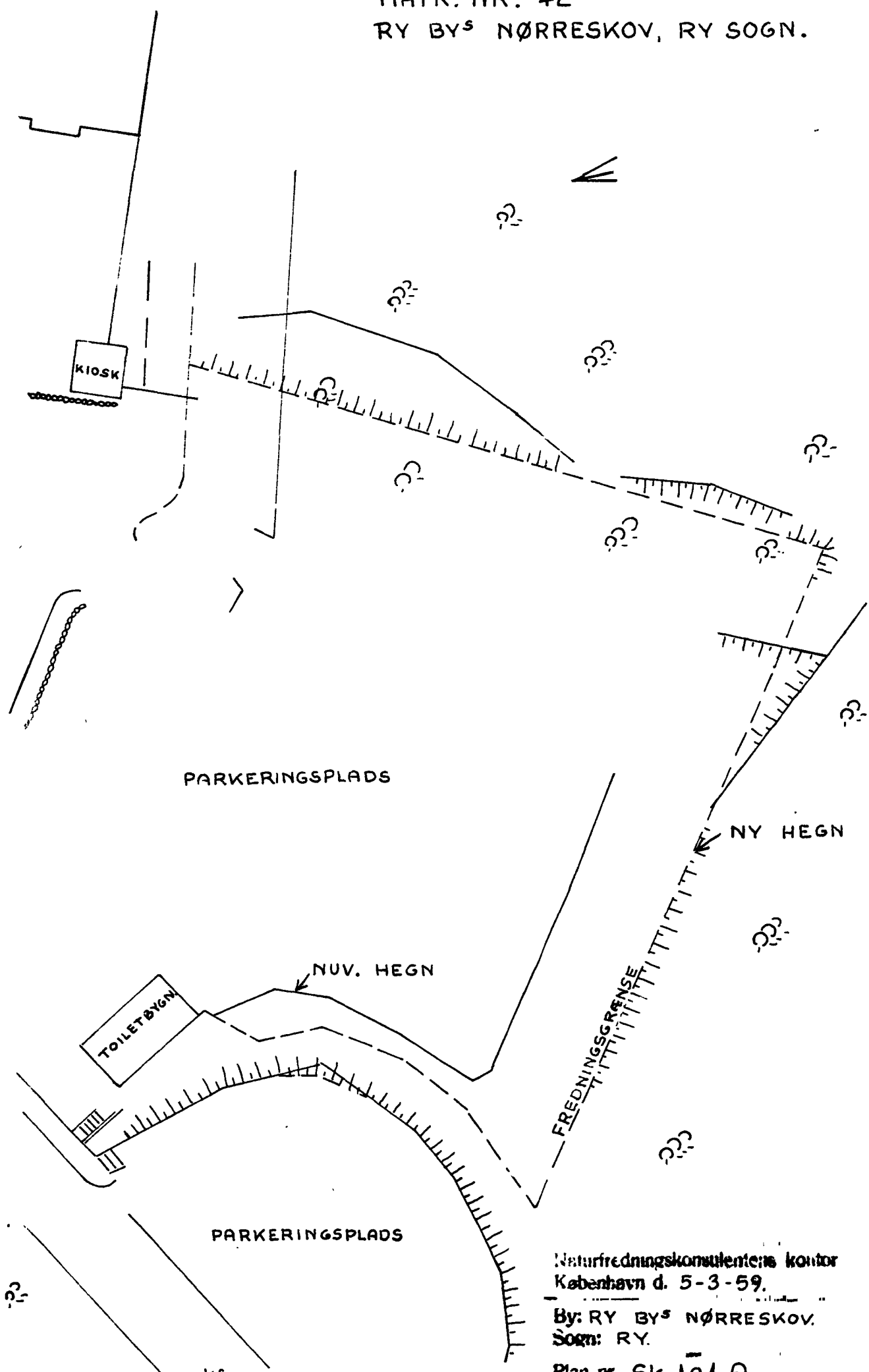
Udskriftens rigtighed
bekræftes.

F. Grøge

overfredningsnævnets sekretær

MATR. NR. 42 =
RY BY^s NØRRESKOV, RY SOGN.

Naturfredningskonsulentens kontor
København d. 5-3-59.

By: RY BY^s NØRRESKOV.
Sogn: RY.

Plan nr. SK-101 A.

1:500

FREDNINGSNÆVNET FOR ÅRHUS AMT

Retten i Randers, Sandgade 12
8900 Randers - tlf. 86 43 70 00

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen

13 JUNI 2001

12/06-01

Hotel Himmelbjerget
Himmelbjergvej 20
8680 Ry

Vedr. j.nr. 45/2001 - etablering af olietank v/Hotel Himmelbjerget.

Den 3. maj 2001 har Århus Amt fremsendt en fra Dem modtaget ansøgning om tilladelse til etablering af olietank ved Hotel Himmelbjerget på matr.nr. 42 b Rye Nørreskov, Gl. Rye, tilhørende Bent Jørgensen, Hostrupgade 12, 8600 Silkeborg.

Ejendommen er omfattet af Overfredningsnævnets kendelse af 21. april 1932 om fredning af Himmelbjerget.

Den hvide olietank, der har en længde på 2,5 m og en højde på 1,3 m, placeres i tæt tilknytning til hotellet.

Fredningsnævnets bemærkninger og afgørelse:

Da olietanken med en placering mod nord i tæt tilknytning til hotellet ikke findes at vil skæmme i landskabsmæssig henseende, meddeler Fredningsnævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, tilladelse til det ansøgte på vilkår, at tanken placeres som vist på den fremsendte beliggenhedsplan.

Klagevejledning

Der kan inden 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt, klages til Naturklagenævnet over afgørelsen.

Klageberettigede er:

Ansøgeren, Kommunalbestyrelsen, Århus Amt, Skov- og Naturstyrelsen, Danmarks Naturfredningsforening samt lokale foreninger og lignende, der har en væsentlig interesse i afgørelsen.

En eventuel klage skal indgives skriftligt til Fredningsnævnet, som derpå vil sørge for sagens videresendelse til Naturklagenævnet.

Tilladelsen må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet. Rettidig klage har opsættende virkning for den påklagede afgørelse, med mindre klagemyndigheden bestemmer andet.

Tilladelsen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden tre år fra i dag, jf. naturbeskyt-

Ad: 2001-1211/12-0018

telseslovens § 66, stk. 2.

Med venlig hilsen

Mogens Beier

Kopi er sendt til:

Bent Jørgensen, Hostrupgade 12, 8600 Silkeborg
Århus Amt, Natur & Miljø, Lyseng Allé 1, 8270 Højbjerg (j.nr. 8-70-51-8-737-5-01)
Skov- og Naturstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København Ø
Det centrale Fredningsregister, Haraldsgade 53, 2100 København Ø
Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø
Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomité v/Olaf J. Møller, Engvej 9, 8680 Ry
Dansk Ornitologisk Forening i Århus Amt, Sølyst, Gjellerupvej 11, 8220 Brabrand
Det amtsrådsvalgte medlem af Nævnet, Børge Sundahl, Vinkelvej 5, 8870 Langå
Det kommunevalgte medlem af Nævnet, Frede Johannesen, Emborgvej 45, 8660
Skanderborg
Ry Kommune, Knudsvej 34, 8680 Ry

Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig del
(midtjyllandouest@fredningsnaevn.dk)

Den 22. december 2015

FN-MJØ 2015.115: Udvidelse af "Bjerghytten" ved Himmelbjerget

Fredningsnævnet har den 26. oktober 2015 fra Skanderborg Kommune modtaget en ansøgning om tilladelse til at udvide "Bjerghytten" på matr.nr. 42a Rye Nørreskov, Gl. Rye, Himmelbjergvej 22, 8680 Ry.

Fredningsnævnet har efter besigtigelse af ejendommen besluttet at meddele dispensation. Begrundelsen for afgørelsen er anført neden for i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Ejendommen er omfattet af Overfredningsnævnets kendelse af 21. april 1932 om fredning af Himmelbjerget, der er en tilstandsfredning med bestemmelser om, at der ikke uden fredningsnævnets tilladelse må opføres bygninger af nogen art, herunder kiosk. De bygninger, der eventuelt opføres med fredningsnævnets tilladelse, kan kun ske efter nævnets godkendelse af beliggenhed og bygningstegning.

Skanderborg Kommune har oplyst, at ansøgningen omfatter om- og tilbygning af "Bjerghytten" fra 1937, som er toilet/kioskbygning. "Bjerghytten" er beliggende ved indkørslen til området ved Himmelbjerget. "Bjerghytten" er i dag ca. 116 m², og der tilbygges med ca. 36 m², som skal anvendes til toiletforhold. Tilbygningen bliver gravet helt ind i eksisterende skråning og vil derfor ikke blive synlig. Eksisterende tilbygning i træ fjernes ind til den oprindelige bygning af gule teglsten, og det overdækkede areal (ca. 28 m²) skal anvendes til opholdsareal og udstillingsareal. "Bjerghytten" vil efter om- og tilbygningen fremstå med samme synlige størrelse og udseende og vil indeholde toiletter, service- og formidlingsområde samt muligt cafeområde. De udvendige arealer reguleres, så arealerne bliver plane og kan møbleres. Baggrunden for ansøgningen er, at de nuværende toiletforhold ikke er tidssvarende eller opfylder tilgængelighedskravene, da "Bjerghytten" er slidt. Det ønskes endvidere mulighed for at etablere et service- og formidlingsområde.

Fredningsnævnet har behandlet sagen på et møde med besigtigelse den 11. december 2015. I besigtigelsen deltog fredningsnævnet, Peter Busk (ansøger og formand for tårnkomiteen) med landskabsarkitekt Bendt Nielsen og arkitekt Steen Hassager Petersen, Skanderborg Kommune ved Louise Friis Hansen, Naturstyrelsen Søhøjlandet ved Ole Juul Andersen og Danmarks Naturfredningsforening ved Tina Fleischer og Olaf Møller.

Peter Busk, Bendt Nielsen og Steen Hassager Petersen redegjorde nærmere om projektet og dets baggrund, herunder historiske baggrund. Deltagerne i besigtigelsen kunne tilslutte sig projektet.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningen af arealer ved Himmelbjerget er en tilstandsfredning, der som udgangspunkt har forbud mod opførelse af bygninger. Projektet kræver derfor fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Fredningsnævnet lægger til grund, at projektet alene medfører mindre betydende synlige bygningsændringer. På den baggrund og efter projektets formål meddeler fredningsnævnet dispensation til det ansøgte.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Natur- og Miljøklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Natur- og Miljøklagenævnets Klageportal, der findes via Borger.dk eller Virk.dk, jf. også vejledningen på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside www.nmkn.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 500 kr. Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Klageportalen. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside www.nmkn.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse, eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Natur- og Miljøklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Natur- og Miljøklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projektilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Natur- og Miljøklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Natur- og Miljøklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Martin Møller-Heuer

Denne afgørelse sendes til:

1. Jytte Heslop,
2. Flemming Pedersen,
3. Naturstyrelsen, København,
4. Skanderborg Kommune, sagsnr. 15/42277,
5. Danmarks Naturfredningsforening, København,
6. Danmarks Naturfredningsforening, Skanderborg,
7. Dansk Ornitologisk Forening, København,
8. Dansk Ornitologisk Forening, Skanderborg,
9. Kulturstyrelsen,
10. Region Midtjylland,
11. Friluftsrådet, Skanderborg,
12. Dansk Botanisk Forening v/ Flemming Thorning-Lund,
13. Tårnkommiteen v/ Peter Busk,
14. Landskabsarkitekt Bendt Nielsen,
15. Arkitekt Steen Hassager Petersen.

Den 20. januar 2026

FN-MJØ-002-2026. Tiltag for fremtidssikret skov, natur og friluftsliv på Himmelbjerget

Fredningsnævnet afgav den 5. december 2024 en udtalelse om en ansøgning om at gennemføre en række tiltag med henblik på at skabe et grønnere friluftsliv på Himmelbjerget. Ansøgningen havde baggrund i en helhedsplan for området omkring Himmelbjerget, som var blevet igangsat af Tårnkomiteen, Naturstyrelsen og Skanderborg Kommune, og projektet ønskedes realiseret delvist inden for fredningen af Himmelbjerget, herunder på ejendommen matr.nr. 42a og 42d Rye Nørreskov, Gl. Rye., som er omfattet af fredningen.

Ansøgningen var dog ikke tilstrækkeligt konkretiseret til, at der kunne træffes afgørelse om dispensation. I udtalelsen tilkendegav fredningsnævnet derfor efter en vurdering af projektet, at der var grundlag for at udarbejde en egentlig dispensationsansøgning på baggrund af projektet (FN-MJØ-141-2024).

Fredningsnævnet modtog herefter den 6. januar 2026 en detaljeret ansøgning sammen med bl.a. Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø's dispensation efter skovloven til projektet. Ansøgningen er den ansøgning, som dannede grundlag for dispensationen efter skovloven. Projektet er det samme projekt, som blev forelagt for fredningsnævnet i 2024, bortset fra, at Tårnkomiteen i dialogen med Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø har accepteret at begrænse overdækningerne til madpakkehusene på den nuværende parkeringsplads P1 fra 500 m² til 200 m².

Fredningsnævnet meddeler dispensation.

Ejendommen har følgende beliggenhed markeret med en rød prik:

1. Fredningsnævnets udtalelse af 5. december 2024

I det følgende gengives fredningsnævnets udtalelse af 5. december 2024 om den tidligere ansøgning, der ikke var tilstrækkeligt konkretiseret til, at der kunne træffes afgørelse om dispensation (FN-MJØ-141-2024). I udtalelsen blev anført følgende:

”Skanderborg Kommune har nærmere anført, at Tårnkomiteen ønsker at omlægge adgangsforhold til og opholdsmuligheder på Himmelbjerget med det formål at øge kvaliteten i naturoplevelsen og underbygge den landskabelige og kulturhistoriske fortælling om Himmelbjergets betydning som et vigtigt nationalt udflugtsområde og formidling af den danske demokratifortælling og folkestyret. Kommunen, Naturstyrelsen og Tårnkomiteen igangsatte for år tilbage arbejdet med en ny helhedsplan for Himmelbjerget. Helhedsplanen blev i 2018 til et fælles forståelsespapir/drejebog med udgangspunkt i helhedsplanens centrale anbefalinger og elementer. I 2021 blev der på den baggrund offentliggjort et forstudie,

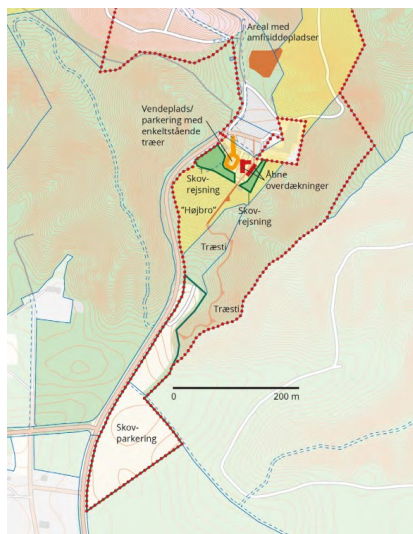
som var udarbejdet i samarbejde med mange andre interessenter, som udpegede en række udviklingsområder i forlængelse af forståelsespapiret. Tårnkomiteen har i tæt samarbejde med Naturstyrelsen som arealejere bl.a. påtaget sig arbejdet med at indrette nye og moderne parkerings- og adgangsforhold samt udvikle og forbedre opholdsmulighederne på stedet. Der har været knyttet eksterne konsulenter til at udarbejde et projektforslag, og der er indledt en dialog med Miljøstyrelsen som skovmyndighed.

Ansøgningen omfatter for det første nedlæggelse af den nuværende primære asfalterede parkeringsplads P1, som i dag er fredskovsareal, og tilbageføring af dele af arealet til grønne arealer og skov samt indretning af en mindre vendeplads/parkering til gangbesværede, overdækninger til formidling og opholdsbygninger, herunder et madpakkehus, i alt 500 m² til brug for formidling af områdets historie samt stier.

Ansøgningen omfatter dernæst etablering af en stiforbindelse fra en ny primær parkering i form af en træbeklædt oplevelsessti og "højbro". Oplevelsesstien bliver godt 400 meter lang og får en maksimal hældning på 1:20, jf. de gældende tilgængelighedskrav. Langs stien etableres platforme, hvor der etableres hvile- og udsigtspladser med formidling af natur og kulturhistorie. Stien etableres som en 2,6 meter bred gangflade i træ på en stolpekonstruktion med skruefundamenter. Ca. 100 meter af stien kan betegnes som en "højbro" på stolper over en af erosionskløfterne, mens resten vil være træbeklædte stier over eller i lav højde over terrænet, så den varierede terræn kan opleves i form af en vekslende afstand fra gangfladen og ned til skovbunden. Derved minimeres indgreb i skovbunden og behovet for terrænændringer og fældning af store træer. Træstien vil i 2,6 meters bredde med opholdsplatforme arealmæssigt omfatte en gangflade på ca. 1.100 m².

Ansøgningen omfatter endelig etablering af siddepladser og en scene i "gryden" foran den historiske talerstol.

På følgende oversigtskort er alle arealer inden for den røde priksignatur ejet af Tårnkomiteen eller Naturstyrelsen. De gullige arealer er de fredede arealer. Anlæg på parkeringspladsen P1, højbroen gennem skoven og et lille stykke af scenen ved siddepladserne foran den historiske talerstol er omfattet af fredningen. Der er endvidere indsat et oversigtskort, som viser beliggenheden af matr.nr. 42a og 42d Rye Nørreskov, Gl. Rye.

Skanderborg Kommune har afslutningsvis anført, at det er kommunens vurdering, at det er positivt og til gode for almenvellet, at området ved Himmelbjerget opgraderes. Ansøgningsmaterialet er ikke så detaljeret, at der kan meddeles myndighedsgodkendelser eller foretages en vurdering af påvirkningen på Natura 2000 og bilag IV-arter på baggrund af det, men det findes hensigtsmæssigt med en indledende drøftelse med henblik på en principiel stillingtagen til ændringerne/anlæggene. Kommunen er indstillet på at meddele de nødvendige tilladelser/planlægning til realisering af ændringerne/anlæggene i det omfang, som fredningsnævnet og Miljøstyrelsen meddeler dispensation til.

Fredningsnævnets besigtigelse

Fredningsnævnet behandlede sagen på et møde med besigtigelse den 19. november 2024 ved Martin Møller-Heuer, Knud Erik Hesselbjerg og Kresten Krab Thorup. Endvidere deltog Tårnkomiteen ved formand Peter Busck, Naturstyrelsen Søhøjlandet ved Thorbjørn Nørgård, Skanderborg Kommune ved Bente Hornbæk og Inger Juul og Danmarks Naturfredningsforening ved Bente Andersen, Ulla Thyssen og Arne Krag. Projektet blev gennemgået og drøftet i forbindelse med en besigtigelse af de berørte arealer. Der var opbakning til projektet blandt de fremmødte.

Fredningsnævnets bemærkninger

Ejendommen er beliggende indenfor Overfredningsnævnets afgørelse af 21. april 1932 om fredning af Himmelbjerget og tillægsafgørelse af 15. december 1952.

Fredningen har ikke formålsbestemmelser, men det fremgår om baggrunden for at gennemføre fredningen, at arealet på grund af dets skønhed og beliggenhed har en så væsentlig betydning for almenheden, at det burde fredes, så intet træ må fældes, og så der ikke må opføres andre bygninger end de bestående kiosker.

Om indholdet af Overfredningsnævnets afgørelse af 21. april 1932 henvises der i øvrigt i første omgang til fredningsnævnets forudgående afgørelse om at gennemføre fredningen med det indhold, at arealet stedse skal vedligeholdes og fredes som skov. Der må ikke foretages hugst af andet og mere end, hvad der måtte blive udvist af statens tilsynsførende skovridder, og kun mod at ejerne nøjagtigt udfører de kulturarbejder eller andre foranstaltninger til skovens drift, som den tilsynsførende skovridder måtte anordne i anledning af udvisningerne. Der må ikke på arealet uden fredningsnævnets tilladelse anbringes benzinstandere, reklameskilte, plakater, afbildninger eller andet i reklameøjemed. De på arealet nu stående tre kiosker og den der stående benzinstander må forblive stående, for så vidt de efter fredningsnævnets skøn vedligeholdes forsvarligt. Den fjerde kiosk må opføres bagved hotel Himmelbjerget og forblive stående der, for så vidt den efter fredningsnævnets skøn vedligeholdes forsvarligt. De bygninger og kiosker mv., der eventuelt måtte blive opført med fredningsnævnets tilladelse, kan kun opføres efter fredningsnævnets godkendelse af beliggenhed og bygningstegning.

Overfredningsnævnet stadfæstede disse fredningsbestemmelser med den ændring, at bestemmelserne om arealets bevaring som skov blev ændret til, at der kun må foretages den for skovens levedygtighed fornødne udtynding efter udvisning af statens tilsynsførende med de private skove i Aarhus Amt, og at ejerne, for så vidt foretagelsen af kulturforanstaltninger måtte blive fornødne, er pligtige at foretage sådanne bestående i genfrembringelse af bøg og eg, så skoven i alle tilfælde bevares som et udpræget stykke dansk kultur.

Ved Overfredningsnævnets tillægsafgørelse af 15. december 1952 blev det bestemt, at fredningen ikke skulle være til hinder for en udvidelse af parkeringspladsen (P1).

Projektet er ikke i strid med fredningen, men vil tværtimod medvirke til at fremme oplevelsen af Himmelbjerget, herunder ikke mindst ved ankomsten fra landsiden.

Der er på den baggrund og med henvisning til de beskrevne elementer, som skal indgå i projektet, grundlag for at udarbejde en egentlig dispensationsansøgning på baggrund af projektet.

2. Dispensationen efter skovloven til projektet

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV) meddelte den 18. december 2025 dispensation efter skovloven til projektet til Tårnkomiteen. Afgørelsen er i vidt omfang en gengivelse af oplysningerne i ansøgningen og omtales derfor i relevant omfang i det følgende som led i den sagsfremstilling, som danner grundlag for fredningsnævnets afgørelse om projektet.

Dispensationen omfatter en stibro, boardwalk, publikumsanlæg og publikumsbygninger på matr.nr. 7b, 7l, 7y, 31, 41f, 42a og 42d Rye Nørreskov, Gl. Rye. Dispensationen er meddelt på vilkår bl.a. om, at terrasseringen ved amfi-scenen skal ske ved brug af naturmaterialer som træ og sten, at der ved anlægsarbejdet skal tages mest muligt hensyn til fredskoven, så der ikke ryddes skov eller beskæres træer ud over, hvad der er absolut nødvendigt, og at anlæggene og bygningerne skal fjernes og arealet reableres til nuværende stand eller skov eller natur i overensstemmelse med skovlovens §§ 8-10 senest 12 måneder efter et eventuelt ophør af anvendelsen af bygningerne, amfiteateret, boardwalken og stibroen.

Det berørte areal er fredskovspligtigt. Der er dels tale om ældre skov af løvtræ, dels om et åbent areal med henholdsvis græsplæne og parkeringsplads, som er en del af det nuværende publikumsområde på Himmelbjerget. Arealet ejes for størstedelens vedkommende af Tårnkomiteen og drives i samarbejde med Naturstyrelsen, der ejer en mindre del af arealet.

Det fremgår af ansøgningen, at Himmelbjerget årligt besøges af ca. 300.000 til 350.000 gæster. Skanderborg Kommune, Naturstyrelsen og Tårnkomiteen udarbejdede for år tilbage en helhedsplan, som førte til en række konkrete ønsker om at indrette nye og moderne parkerings- og adgangsforhold og udvikle og forbedre opholdsmulighederne på Himmelbjerget.

Den nuværende adgang til Himmelbjerget sker enten fra søsiden med turistbåd og videre ad en stejl sti gennem skoven eller fra landsiden i bil til en stor parkeringsplads (P1) tæt på tårnet på Himmelbjerget. Adgangen fra landsiden ønskes ændret ved at flytte den primære parkeringsplads længere væk og uden for fredskovsarealet, hvorfra publikum skal følge en ny oplevelsessti og stibro, der munder ud i den nuværende parkeringsplads, som ønskes ændret til et grønt område, hvor kun en lille parkeringsplads for handicappede og busser bevares. På det nye grønne område ønskes etableret to madpakkehuse. Endelig ønskes der etableret et amfiteater med scene på et nuværende stejlt græsplæneareal.

Ny adgangssti og stibro til Himmelbjerget

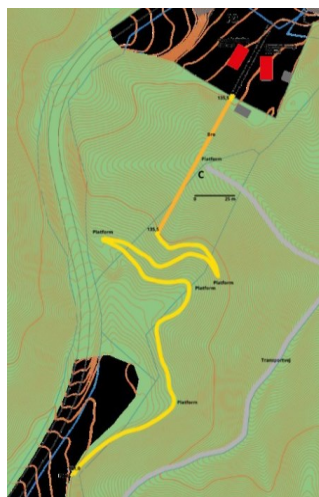
Den nye sti ønskes etableret i form af en ca. 385 meter lang og 2,5 meter bred *boardwalk* af træ. Højden over terræn skal være lavest mulig under hensyntagen til markante sidehældninger, og på plant terræn vil højden være maksimalt 50 cm. Gangfladen skal dog ved sidehældning undtagelsesvis kunne hæves op til 100 cm over terræn for at give plads til understøttelse, så vanger ikke har jordkontakt af hensyn til holdbarheden. Boardwalken udføres som en trækonstruktion med stålskruer eller stolper i hårdt træ som fundamentstolper. Der etableres 4-5 udsigtstårne/vigepladser hver på maksimalt 15 m². De placeres typisk i enderne af traverseringer og i midten på længere strækninger, hvor man kan tage højde for modgående færdsel og træde til side om nødvendigt.

I eller tæt på tracéet til boardwalken er der 5-10 træer med en skønnet stammediameter på over 30 cm. Det vil være muligt ved afsætningen af boardwalken at komme uden om disse træer. Vækster, der skal fjernes, er mindre træer og buske med en stammediameter på 5-10 cm målt nær terræn. Størstedelen af tracéet er skovbund under store træer stort set uden opvækst.

Stibroen bliver lige under 100 meter lang og 2,5 meter bred. Gangfladens højde over laveste terræn i slugten er ca. 12 meter. Stibroen etableres med en række tynde, tætplacerede sorte træspjoler, som placeres på en høj fod af beton/sten. På midten af stibroen etableres der en udsigtsplatform på ca. 20 m², der giver mulighed for ophold og at sidde på en bænk og nyde udsigten.

Der er 3 større lærketræer og et enkelt birketræ med en stammediameter på anslået over 25-30 cm målt nær terræn. Bygherrerådgiveren vurderer generelt, at det er muligt at etablere såvel boardwalk og stibro uden at fælde store og sunde træer i nævneværdigt omfang.

Projektets forventelige tracé, hvor den gule farve angiver boardwalken og den orange farve stibroen, er illustreret på følgende måde:

Boardwalken og stibroen er i øvrigt illustreret på bl.a. følgende måde:

Det er om nødvendigheden af projektet bl.a. anført, at det fremgår af en trafikfaglig vurdering af 27. august 2024, at det anbefales, at der etableres stier for gående og cyklister, der er adskilt fra den eksisterende vej fra parkeringspladsen P2 til Himmelbjerget, idet det eksisterende stiforløb vurderes at være utilstrækkeligt til at flytte antallet af besøgende på Himmelbjerget. På grund af de stejle skråningsanlæg vurderes det ikke muligt at udvide vej og stiforløb ved den eksisterende vej og sti. Derfor bør der laves et nyt stiforløb for de gående i et andet tracé/forløb.

Der gøres i ansøgningen nærmere rede for, at problemet med trafiksikkerheden som følge af terrænforholdene ikke kan løses ved at udvide eller etablere en ny bredere sti langs vejen.

Madpakkehuse

Der ønskes etableret 2 åbne madpakkehuse/åbne opholds- og formidlingsbygninger på det areal, hvor der nu er parkeringsplads (P1). Overdækningerne bygges i træ og tilpasses i størrelse til 2 x 100 m². Taget trækkes op for at synliggøre konstruktionen og maksimere udkig til de træer, der omgiver pavillonen. Taget bliver på en serie af søjler, der står centreret under den nye bygning, og beklædes med naturskifer-shingles oven på en tynd sort trækonstruktion.

Madpakkehusene er illustreret på følgende måde:

Amfiteater med scene

Græsskråningen ved den historiske talerstol indrettes med siddepladser som et "amfiteater". Der ønskes forbedrede muligheder for fortsat at afholde folkemøder på Himmelbjerget og skabe tilgængelighed for alle. Terrænændringer bliver under 0,5 meter. Terrasseringen etableres af natursten/kampesten pålagt siddeunderlag i f.eks. douglasplanker. De små vandrette reposer mellem siddepladserne udlægges igen med græs som i dag.

I bunden af "amfiteatret" nær talerstolen ønskes opført en scene, som kan være udgangspunktet for taler, teater mv. Scenen ønskes opført som en trekantet, hævet trækonstruktion med tilhørende trapper. Platformen udgør ca. 15 m².

Amfiteatret med scene er illustreret på følgende måde:

Natura 2000-områder og bilag IV-arter

SGAV har i afgørelsen foretaget en vurdering af projektets betydning i forhold til Natura 2000-områder og bilag IV-arter.

Det fremgår om *bilag IV-arter*, at der i projektområdet er registreret markfirben, og at projektet er beliggende indenfor det naturlige udbredelsesområde for odder, flere arter af flagermus, stor vandsalamander, spidssnudet frø, klokkefrø og grøn kølleguldsmed.

Det berørte areal ved stibro og boardwalk omfatter lukket gammel skov i kraftigt kuperet terræn med en dyb kløft i bunden, hvor der starter et vandløb. Der vil kun blive behov for at fælde et begrænset antal træer for at etablere boardwalk og stibro. Det berørte areal, hvor der ønskes etableret bygninger, er en asfalteret parkeringsplads. Det berørte areal, hvor amfiscenen ønskes etableret, er kraftigt skrånende terræn med græsplæne.

Det er SGAV's vurdering, at det ansøgte ikke vil kunne medføre beskadigelse/ødelæggelse af plantearter eller yngle- eller rasteområder for de dyrearter, der fremgår af habitatdirektivets bilag IV. Det er endvidere vurderingen, at projektet ikke beskadiger yngle- eller rasteområder for bilag IV-arter, og at den økologiske funktionalitet opretholdes på mindst samme niveau som hidtil. Der lægges ved vurderingen vægt på, at det allerede stærkt publikumsbesøgte areal med henholdsvis græsplæne og asfalt ikke er et egnet yngle- eller rasteområde for bilag IV-arter. Der lægges desuden vægt på, at der ved etablering af boardwalk og stibro kun vil blive behov for at fælde et begrænset antal træer, og at det lille vandløb, der starter i bunden ved stibroen, løber i meget stejlt terræn.

Det er i en uddybende vurdering i relation til bilag IV-arterne anført, at *markfirben* findes spredt i landskabet, hvor den typisk yngler på åbne og solrige områder som vej- og jernbaneskrånninger, sten- og jorddiger, grusgrave, klitter, heder, overdrev, strandenge, kystskrånninger og solvendte skrånninger. SGAV vurderer, at hedearealerne ved Himmelbjerget er et egnet levested for markfirben. Disse hedearealer berøres imidlertid ikke af de ansøgte bygninger og anlæg. SGAV vurderer derfor, at det ansøgte projekt ikke vil påvirke yngle- og rasteområder for markfirben væsentligt og dermed ikke vil beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder for arten.

Odder er knyttet til ferske og salte vande som små og store søer og vandløb, kanaler og kunstige søer, moser, fjorde, nor og lignende ikke-eksponerede kyststrækninger. Områder med gode skjulemuligheder tæt på store, stabile føderesurser og lav forstyrrelsesgrad er væsentlige parametre for placeringen af yngleområder. Arten kan yngle hele året, men de fleste kuld fødes om sommeren og i det tidlige efterår. Arten synes at kunne tolerere mindre forstyrrelser, hvis blot de er "forudsigelige" og begrænsede. Odder forventes at have yngle- og rasteområde ved Julsø og nærområdet hertil, som ligger ca. 500 meter fra projektområdet. SGAV vurderer, at de højtliggende arealer på toppen af Himmelbjerget ikke er egnet yngle- eller rasteområde for odder. SGAV vurderer derfor, at det ansøgte projekt ikke vil påvirke yngle- og rasteområder for odder.

Flagermus raster forskellige steder i den aktive sommerperiode og i dvaleperioden om vinteren. Flagermusenes vinterkvarter kan være i hule træer, bygninger, kalkgruber, kældre, kasematter, bunkere og lignende, hvor der primært er frostfrit. I den aktive sommerperiode raster flagermusene i forskellige dagopholdssteder i hulheder, sprækker, spættehuller mv. i træer, i forskellige slags bygninger og i sprækker under broer. I yngleperioden om sommeren er flagermushunnerne samlet i ynglekolonier på dagopholdsstederne. Flagermus er sårbar over for tab af yngle- og rasteområder ved fældning af træer med hulheder med mere, nedlæggelse af ledelinjer, nedrivning af bygninger og varig støj/forstyrrelser/lyskilder.

SGAV vurderer, at den gamle skov, hvor der er søgt om etablering af boardwalk og stibro, er et velegnet yngle- og rasteområde for flagermus. Etablering af boardwalk og stibro vil betyde, at den store mængde turister ved Himmelbjerget føres ind i et skovområde på ca. 1,6 ha, der hidtil ikke har været publikumsbesøgt. Det vurderes, at publikums ophold på det berørte stiforløb vil være styret til kun at være på den boardwalk og stibro, som etableres over terræn, og at den øgede færdsel i skoven primært vil begrænse sig til dette og ikke vil sprede sig ud i området uden for boardwalk og stibro. I dagtimerne, hvor det overvejende forventes, at publikum vil besøge området, vil der derfor komme mere forstyrrelse i området, hvor flagermus potentielt kan opholde sig på deres dagopholdssteder. Da flagermus er nataktive, og publikum færdes i området om dagen, vurderes det, at dette ikke vil have væsentlig negativ indvirkning på flagermus i området. Da der kun vil blive fældet et begrænset antal træer, og da der er tale om et stort sammenhængende skovområde ved Himmelbjerget, vurderes det, at der er eksisterende alternative yngle- og rasteområder i nærområdet. På den baggrund vurderes det, at det ansøgte projekt ikke vil påvirke yngle- og rasteområder for flagermus væsentligt, og at den økologiske funktionalitet vil blive opretholdt for flagermus i området.

Alle arter af *padder* lever i tilknytning til vand og vådområder og lægger æg i vand, hvor deres haletudser udvikler sig. Rasteområder for stor vandsalamander på land er skovområder eller levende hegn med gode skjulesteder som sten og dødt ved under naturligt henfald få hundrede meter fra ynglevandhullet. Rasteområder for spidssnudet frø er bl.a. i fugtige løvskove og ældre, fugtige, lysåbne nåleskove. Der findes ingen vådområder eller søer i umiddelbar nærhed af projektområdet. Der starter et vandløb i kløften under den ansøgte bro. Da der er tale om et vandløb i kraftigt skrånende terræn, vurderer SGAV, at det ikke er et egnet ynglested for stor vandsalamander, spidssnudet frø og klokkefrø, der har brug for mere roligt vand.

Arealet er potentielt egnet som rasteområde for arterne. Etablering af boardwalk og stibro vil betyde, at den store mængde turister ved Himmelbjerget føres ind i et skovområde på ca. 1,6 ha, der hidtil ikke har været publikumsbesøgt. SGAV vurderer, at publikums ophold på det berørte stiforløb vil være styret til kun at være på den boardwalk og stibro, som etableres over terræn. Dermed vurderes det, at den øgede færdsel i skoven primært vil begrænse sig til dette og ikke vil sprede sig ud i området uden for boardwalk og stibro, og at skovbunden i driftsperioden vil være forholdsvis uforstyrret på det nye stiforløb. Da der er mere end 500 meter til nærmeste potentielle ynglevandhul, og da der er store sammenhængende skovområder i tilknytning til dette, vurderes det, at der fortsat opretholdes store eksisterende rasteområder i tilknytning til projektarealet. Det vurderes derfor, at det ansøgte projekt ikke vil påvirke yngle- og rasteområder for arter af padder væsentligt, og at den økologiske funktionalitet opretholdes for stor vandsalamander, spidssnudet frø og klokkefrø.

Grøn kølleguldsmed lever i iltrige åer og vandløb med moderat til hurtigt strømmende vand og sand- eller grusbund. Egnede vandløb skal have mindst en bredde på over en meter og en maksimal skygning på 30% fra tilstødende skov. Æglægningen foregår nær vandløbskanten. Nymferne lever nedgravet i sand eller grus nær vandløbskanten i 3-4 år, før de udvikler sig til voksne individer på vandløbets bred. SGAV vurderer, at vandløbet på stedet er for lille og smalt og har for lav solindstråling på den pågældende strækning, til at det er et egnet yngle- og rasteområde for grøn kølleguldsmed. Det vurderes derfor, at det ansøgte projekt ikke vil påvirke yngle- og rasteområder for grøn kølleguldsmed væsentligt, og at den økologiske funktionalitet opretholdes for arten.

Det fremgår om *Natura 2000-områder*, at området ikke er udpeget som et sådant område. Nærmeste internationale beskyttelsesområde er Natura 2000-område nr. 57 "Silkeborgskovene", der ligger ca. 2,5 km fra projektet. Som følge af afstanden er det SGAV's vurdering, at projektet ikke vil medføre en væsentlig påvirkning af naturtyperne på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området.

Arterne *odder*, *stor vandsalamander* og *damflagermus* er på udpegningsgrundlaget. SGAV vurderer, at det ansøgte projekt ikke vil indebære en forringelse af naturtyper eller levesteder for arterne, og at det ikke vil medføre betydelig forstyrrelse af arterne.

Arten *bæklampret* er også på udpegningsgrundlaget. Bæklampret lever hele sit livsstadie i vandløb. Den ansøgte stibro skal krydse den øverste del af et mindre vandløb, som løber i Julsø, og som er i samme vandløbssystem som Natura 2000-området. SGAV vurderer, at vandløbet ved den ansøgte stibro løber i så stejlt terræn, at det ikke er et egnet levested for bæklampret. Det vurderes, at bæklampret derimod vil have et muligt levested længere nede af vandløbet tæt på Julsø. Det vurderes derfor, at en eventuel dispensation til byggeri og anlæg på Himmelbjerget ikke vil indebære en forringelse af naturtyper eller levesteder for arter, eller at det medfører betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for.

Det fremgår i øvrigt, at SGAV i sin begrundelse for at meddele dispensation til stibroen og boardwalken har lagt vægt på, at der er tale om en af de største naturseværdigheder i Danmark med et årligt besøgstal på 300.000-350.000 gæster. SGAV finder det godtgjort, at de nuværende trafikforhold med en smal landevej og en ganske smal gangsti, der kun er adskilt ved et lavt rækværk, udgør en trafiksikkerhedsmæssig risiko allerede inden en ændring af parkeringsforholdene. Herudover findes det godtgjort, at det meget kuperede terræn betyder, at adgangsforholdene ikke kan forbedres blot ved en simpel udvidelse af den eksisterende vej. Det meget kuperede terræn betyder desuden, at en flytning af en sti for gående væk fra vejen ikke kan undgå at skulle krydse den dybe slugt på stedet via en bro. Desuden finder SGAV, at stibroen etableret i træ på mindre

pæle og med en enkelt platform på ca. 20 m² landskabeligt vil falde ind i skovbilledet og ikke indtager et større areal end nødvendigt for det formål, som den tjener.

3. Fredningsnævnets afgørelse

Den del af projektet, som er beliggende på ejendommen matr.nr. 42a og 42d Rye Nørreskov, Gl. Rye, og som består i stibro, boardwalk, madpakkehuse og delvist amfiteater med scene, er omfattet af Overfredningsnævnets afgørelse af 21. april 1932 om fredning af Himmelbjerget og tillægsafgørelse af 15. december 1952.

Fredningen har ikke formålsbestemmelser, men det fremgår om baggrunden for at gennemføre fredningen, at arealet på grund af dets skønhed og beliggenhed har en så væsentlig betydning for almenheden, at det burde fredes, så intet træ må fældes, og så der ikke må opføres andre bygninger end de bestående kiosker.

Om indholdet af Overfredningsnævnets afgørelse af 21. april 1932 henvises der i øvrigt i første omgang til fredningsnævnets forudgående afgørelse om at gennemføre fredningen med det indhold, at arealet stedse skal vedligeholdes og fredes som skov. Der må ikke foretages hugst af andet og mere end, hvad der måtte blive udvist af statens tilsynsførende skovridder, og kun mod at ejerne nøjagtigt udfører de kulturarbejder eller andre foranstaltninger til skovens drift, som den tilsynsførende skovridder måtte anordne i anledning af udvisningerne. Der må ikke på arealet uden fredningsnævnets tilladelse anbringes benzinstandere, reklameskilte, plakater, afbildninger eller andet i reklameøjemed. De på arealet nu stående tre kiosker og den der stående benzinstander må forblive stående, for så vidt de efter fredningsnævnets skøn vedligeholdes forsvarligt. Den fjerde kiosk må opføres bagved hotel Himmelbjerget og forblive stående der, for så vidt den efter fredningsnævnets skøn vedligeholdes forsvarligt. De bygninger og kiosker mv., der eventuelt måtte blive opført med fredningsnævnets tilladelse, kan kun opføres efter fredningsnævnets godkendelse af beliggenhed og bygningstegning.

Overfredningsnævnet stadfæstede disse fredningsbestemmelser med den ændring, at bestemmelserne om arealets bevaring som skov blev ændret til, at der kun må foretages den for skovens levedygtighed fornødne udtynding efter udvisning af statens tilsynsførende med de private skove i Aarhus Amt, og at ejerne, for så vidt foretagelsen af kulturforanstaltninger måtte blive fornødne, er pligtige at foretage sådanne bestående i gennemførelse af bøg og eg, så skoven i alle tilfælde bevares som et udpræget stykke dansk kultur.

Ved Overfredningsnævnets tillægsafgørelse af 15. december 1952 blev det bestemt, at fredningen ikke skulle være til hinder for en udvidelse af parkeringspladsen (P1).

Projektet er ikke i strid med fredningen, men vil tværtimod medvirke til at fremme oplevelsen af Himmelbjerget, herunder ikke mindst ved ankomsten fra landsiden.

Fredningen betyder derfor, at projektet kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det fremgår desuden af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan desuden i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier.

Fredningsnævnet finder ikke grundlag for at foretage en anden vurdering end den vurdering af det ansøgte betydning for Natura 2000-områder og bilag IV-arter, der er foretaget af Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, og som er gengivet ovenfor. Fredningsnævnet vurderer på den baggrund og efter sagens øvrigt oplysninger, at projektet ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller stk. 3.

Det er som anført fredningsnævnets opfattelse, at projektet vil medvirke til at fremme oplevelsen af Himmelbjerget, herunder ikke mindst ved ankomsten til Himmelbjerget. På den baggrund og i øvrigt med henvisning til den trafiksikkerhedsmæssige baggrund for den del af projektet, som består i adgangen til området, meddeler fredningsnævnet dispensation.

4. Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen.

Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projektilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 7, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Martin Møller-Heuer

Denne afgørelse sendes til:

1. Knud Erik Hesselbjerg,
2. Kresten Krab Thorup,
3. Tårnkomiteen,
4. Naturstyrelsen Søhøjlandet,
5. landskabsarkitekt Bendt Nielsen,
6. Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø,
7. Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, FREDSKOV, j.nr. 2024 – 75918,
8. Skanderborg Kommune, sagsnr. 01.05.00-P25-37-24,
9. Danmarks Naturfredningsforening, København,
10. Danmarks Naturfredningsforening, Skanderborg,
11. Dansk Ornitologisk Forening, København,
12. Dansk Ornitologisk Forening, Skanderborg,
13. Dansk Botanisk Forening, København,
14. Friluftsrådet, centralt,
15. Friluftsrådet, kreds Søhøjlandet,
16. Region Midtjylland,
17. Slots- og Kulturstyrelsen.